کێڵگەی موچە و ئاو و کارەبا..
نەوزاد بەندی

بوونەوەران بە گشتی و مرۆق بە تایبەتیی هەوڵ بۆ ئەو شتانە ئەدەن کە نییانە ..کە دەستیان نەکەوتووە ..کە لێیان زەوتکراوە یان کە لێیان دزراوە ..

ئەم حـــاڵەتە دەروونییە ، ئەمڕۆ لە سیاســـەتیی نێـــودەوڵەتیی و لۆکاڵیدا زۆر بە بێ ویژدانانە کاری پێکراوە و بەهۆیەوە مرۆڤەکان و خواست و ئامانجەکانیان بچووک کراوەنەتەوە ..ئەوەندە بچووک کراونەتەوە ، ڕەنگە بتوانین بڵێین کۆمەڵگاگەلێکی گێژ و گەمژە و ئەقڵسوک و ماندوویان دروستکردووە ، کۆمەڵگاگەلێکی پڕ له ناکۆکیی و دووبەرەکیی و دژایەتیی و کێبڕکێی نائاسایی و نایاسایی ، لە پێناوی هیچدا..

بۆ نمونە جارێکیان لە میسر ، لەگەڵ شۆفێرێکی میسرییدا لە جیزەوە چووین بۆ شەرملشەیخ ، ئەو شۆفێرە بە درێژایی شەو نەخەوت ، هەر خەریکی شۆفێریی بوو ، بە ڕۆژی دوایی ،نیوەڕۆ گەیشتینە جێ ، پێم ووت : ئێستا ئیتر بۆ خۆت بڕۆ بنوو ..

ووتی : نوستنی چی ؟ خوا ئەکا ئیش ئەبێ ، ئێستا ئەگەڕێمەوە بۆ قاهیرە !!

ووتم تۆ لە دوێنەوە نەخەوتویت ، ئێستا چۆن ئەتوانیت ؟

ووتی : لای ئێمە ئیش لە سەروو هەموو حیساب و کیتابێکەوە ، کە ئیش هەبوو ، هەموو جۆرە ئیسراحەت و خەو و خواردنێک ڕەت ئەکرێنەوە ، چونکە ئێمە زۆر بە ئیش کراوین ..ڕەنگە بڵێم ئیش پێشی ئایین و عیبادەتیشی داوەتەوە لە میسر ، ئیتر خەو چییە ، ئوستاز ؟؟

ئەمە ئەو سیاسەتە ناشیرین و بێ ویژدانەیە کە مافێک یان چەند مافێکی سەرەتایی مرۆڤەکان زەوت ئەکات و ..وایان لێ ئەکات ، واز لە هەموو خواست و ئامانجە گەورەکانیان بێنن و ..بە دوای ئەو مافە سەرەتاییانەیاندا بگەڕێن ..بەو جۆرە واز لە بەها بەرزەکانی ئایین و شۆڕش و ڕیفۆرم و ئەدەب و هونەر و داهێنان و سامانە سروشتییە گەورەکـان بهێنـن ، بۆ ئەوەی داگیـرکەری لۆکـاڵیی نیشتمـانیی بۆ هاوکاریی داگیرکەرە جیهانییەکان ، داهات و داهاتووی ئەو نیشتمانە هەڵلوشن و .. لە ئایین و زانست و هونەر و ئەدەب و داهێنان ، بە تەواوەتیی دایانماڵن ..

لێـرەدا وەک نووسـەر و پزیشکیـی دەروونیـی فەڕەنسیی لە سـەردەمی داگیرکردن و کۆمەڵکوژییەکەی جەزائیرییەکاندا ، فرانتز فانۆن باسی

لێوە دەكات ، داگیرکەرە جیهانییە زەبەلاحەکانی وەک فەڕەنسا و بەریتانیا و ئەمریکا ، ل□ □□□ی هەندێ کەسایەتیی بەناو نیشتمانییەوە دەستوەردەدەنە کۆمەڵگاکانی جیهانی سێ ، بە حیساب ئەو کۆمەڵگایانەەگ سەرکردەی هاوزمان و هاوپۆشاک و خەباتگێڕ فەرمانڕەوایان دەكات و ئازاد و سەربەخۆن ، بەو جۆرە لە ڕێی ئەو فەرمانڕەوا خۆفرۆشانەوە ، ئەم دراما خەمگینە دەست پێدەكات و کۆمەڵگا بە لاڕێدا دەبەن .. چەند مافی□کی زۆر سەرەتایی لە خەڵکەکە زەوت ئەکەن و بە بەهانەی جیا جیا قات و قڕیی ڕادەگەیەنن ، قەرزار بوونیان ڕادەگەیەنن .. وایان لێدەکەن هەموو ژیان و بیرکردنەوە و خەون و ئاواتیان لەو چەند مافە سەرەتاییەدا خەرج بکەن ، بەو جۆرە لە کۆمەڵگایەکی داهێنەرەوە ، دادەبەزن بۆ کۆمەڵگایەکی دەستسپی و نابەکام و بێ هیوا و ڕۆژەکانیان سەرجەم وەک یەکیان لێ دێ و .. خەون و هیواکانی سەرجەم مرۆڤەکان وەک یەکیان لێ دێت ، بەو جۆرە ئەو کۆمەڵگایه بە جۆرێ لە جۆرەکان ئەبێتە کۆمەڵگایەکی خەولێخراو ..کۆمەڵگایەکی بێ دەسەڵات و کاڵفام ..کۆمەڵگایەکی نابەکام و بێ کەسایەتیی ، یان ڕاستتر وەک کێڵگەیەکی پەلەوەر یان مێگەلێکی لێ دێت ..

تەماشا بکەن لە کوردستانی خۆماندا ، دوو مامۆستای ئاینیی ..دوو مامۆستای زانکۆ و ..دوو کرێکار و .. دوو فەرمانبەر و ..دوو دوکاندار و ..دوو مناڵ و .. دوو ژنی ماڵەوە کە کۆدەبنەوە ، باسی موچە دەکەن .. ئاخۆ کەی موچە دێت ..ئاخۆ کەی بەغداد تەواوکارییەکانی موچە دەنێرێ ..ئاخۆ چارەنوسی !!! موچەی مانگەکانی یانزە و دوانزە چییان بەسەردێت ..ئاخۆ پاشەکەوتەکە بە تەواوەتیی خوراوە یان ئەخرێتە سەر کارتی بانکیی ..کارتی هەژماری من یان نیشتمانیی باشە ..کامیان پڕکەینەوە ..کەی مان بگرین لە دژی پێنەدانی موچە ..

دوو شاعیر ..دوو وەرزشکار .. دوو مێژوونوس ..دوو ئەندازیار .، دوو خوێندکار ..دوو خانەنشین کاتێ کوئەبنەوە باسی بێ ئاوی و .. ماتۆڕی هەڵدانی ئاو دەکەن ..باسی ئەوە ئەکەن کە ئەمشەو سەعات دووی دوای نیوەشەو سەرە ئاویانە و نابێ بخەون ، بۆ ئەوەی تانکییەکانی لێ پڕ بکەن ..ئاخۆ نرخی تەنکەرێ ئاو به چەندە و .. ئایا بۆ خواردنەوە دەست ئەدا .. ئایا سۆندەکەی ئەگاتە نهۆمی دوو ..

دوو ڕۆژنامەنووس .. دوو پاسکیلچیی .. دوو دەستگێڕ .. دوو شۆفێر ..دوو بەرگدروو ..دوو عەرەبانچیی ..دوو پۆلیس .. دوو سەرتاش ..دوو پێشمەرگە کاتێ یەکتر ئەبینن ، باسی سەعاتەکانی کارەبای نیشتمانیی ئەکەن و .. باسی نرخی ئەمپێڕی موەلیدەی کارەبا ئەکەن و

.. باسی چەندەتی دانانی خانەی تیشکی خۆر ئەکەن تا لەم دەردە کوشندەیەی کارەبا ڕزگاریان بێ .. باسی ئنقەیتەر ئەکەن ..باسی ئەوە ئەکەن چۆن خانەکەیان بفرۆشن و بچن لە سیتییەکانی حیزب ، شوقەیەک بکەن و ببن بە خاوەنی کارەبا و ئاوی 24 سەعاتیی .. لە ئەمپەڕە و جەزرە و هەڵسانەوەی جەزرە ڕزگاریان بێ .یان چۆن قاچاخچییەکی خاوەن متمانە بدۆزنەوە و .. سەری خۆیان بە ئەوروپا هەڵگرن و سەر بە سەر بە کارەبایی تەڵاق بدەن ..

بەو جۆرە ، دەسەڵاتی کوردیی بە بچووککردنەوەی هاووڵاتییانی کورد ..بە تواندنەوەی بیر و باوەڕ و داهێنان و بەهرەکانی هاووڵاتیانی کورد ، لەسەر ئەو قەتەخستنی سێ مافە سەرەتاییە کار ئەکا ، موچە و کارەبا و ئاو ..ئەو سێ شتەی کە هیچ کێشەیەکیان تیا نییە و کراون بە کێشە .. کە چارەسەرکردنیان زۆر ئاسانترە لە دروستکردنی ئەو سەدان تاوەرە هەوربڕەی کە دەسەڵات دروستیان ئەکا بۆ خۆی و ماڵ و منداڵەکانی .. بەڵام چارەسەریان ناکا ، چونکە لە بنچینەدا ئەو سێ کێشەیەی ئاو و کارەبا و موچە ، بۆ ئەوەیە کە دەسەڵات گەورە و باڵا بێ و هاووڵاتییانی کوردیش بوودەڵە و بچووک ببنەوە ..وەک منداڵیان لێ بێ و هەمیشە لە هەوڵی یەکبینەدا بن بە دەستخستنی ئاو و کارەبا و موچە یان بە وەرگرتنی تازەترین و ڕاسترین هەواڵ سەبارەت بە کاتی دابەشکردنی ئاو و کارەبا و موچە ..!! ئەم دەخە تراژیدییە وا دەکات دوو مامۆستای فیزیا لە جیاتی باسی ئانیشتاین و نیوتن بکەن ، جنێو بە کاربەدەستی ئاو و کارەبا و موچە بدەن .. وا دەکا دوو ڕۆژنامەنوس لە جیاتی ئەوەی باسی داگیرکارە جیهانییە زەبەلاحەکان بکەن کە دەمیان ژەندەتە نەوت و غاز و خاک و ئاوی نیشتمانەکەیانەوە ، باسی ئەوە ئەکەن ئاخۆ شاندی تازەی حوکمەتی هەرێم چ ڕۆژێ ئەچن بۆ بەغدا بۆ بەدواداچونی چارەنووسی موچەی مانگی یانزە و دوانزە .. دوو هونەرمەند لە جیاتی بیر لە کردنەوەی پێشانگا و دروستکردنی پەیکەری دوانزە سوارەی مەریوان و سمکۆ و قازی بکەنەوە ، بیر لەوە دەکەنەوە چۆن ژنەکانیان تەڵاق بدەن و ..چۆن وەک هاوڕێکانیان خۆیان بگەیەننە ئەوروپا .. دوو فەرخواز لە جیاتی سەرقاڵی لەکۆڵینەوەی زانستیی بن ، هەوڵی دنیا دەدەن نمرەی 100 لە 100 بهێنن بۆ ئەوەی کۆلێژی پزیشکییان دەست بکەوێ کە تەنها کۆلێژە ، دادەمەزرێن و ئەبن بە موچە خۆر ..

ئەو نمونانە بە ڕوونکردنەوەی ئەو یارییە قێزەونەیە کە پیادە دەکرێ لە ڕێی بچووککردنەوەی مرۆڤەکانەوە ..کاتێ ژووری هاووڵاتیان تاریک ئەکەیت ..کاتێ هاووڵاتیان تینوو ئەکەیت ..کاتێ هاووڵاتیان برسی ئەکەیت لە ڕێی دەستخستنە بینەقاقای کارەبا و ئاو و موچەوە ، ئیدی ئەو هاووڵاتییە تایبەتمەندیی و پسپۆڕیی خۆی لە دەست دەدات

.. لە جیاتی ئەوە ئەبێتە چاودێر بە سەر ئاو و کارەبا و موچەوە .. ئیدی ئەو هاووڵاتییە هەر بەهرەیەکی هەبێ ، هەر توانا و داهێنانێکی هەبێ ، هەمووی لەناو زەلکاوی بێ ئاوی و بێ کارەبایی و بێ موچەییدا هەرەس دێنن .. ئیتر هیچ بابەت و هەواڵێک لە نیشتماندا بوونی نامێنێ ، بێجگە لە هەواڵی ئەمپێرەی کارەبا و نەرخ ئاو و کاتی دابەشکردنی موچە ..لەوەد ئیتر پیاوەتی و کەرامەت و ئینتیما و نیشتمانپەروەریی کۆتاییان دێت ..

دوو زانا.. دوو پسپۆڕ .. دوو بەهرەدار ..دوو یەکەمی کۆلێژەکان ..دوو پاڵەوانی جیهانیی کورد .. کە کە دەبنەوە باسی زانست و پسپۆڕیی وورد و بەهرە و داهێنان و مەدالیا ئەڵتونیەکانیان ناکەن ، بەڵکو باسی ئەوە ئەکەن کە ئایا دەسەڵاتیی کوردی دایاندەمەزرێنێ و موچەیان بۆ دەبڕێتەوە ؟ ئایا دەسەڵاتی کوردیی شوقەی مۆدێرنیان بۆ دابین دەکات بە جۆرێ ڕزگاریان بێ لە هەردوو ئەژدیهای بێ ئاوی و بێ کارەبایی ؟

لێرەدا ئیتر شتێک نامێنێتەوە بە ناوی پیرۆزیی و بەرزیی زانست و پسپۆڕیی و بەهرەداریی و داهێنان و یەکەمیی و پاڵەوانێتیی .. یان ڕاستتر هەموو ئەو بەها بەرزانەی مرۆڤایەتیی ئەبنە هاوەنێیەک یان تەلەسکۆبێک بۆ گەڕان بە دوای ئاو و کارەبا و موچەدا ..

ئەوسا شتی سەیر و سەمەرە دێتە ئاراوە ، وەکو پڕۆفیسۆرێک کە چەندین داهێنانی ووردیی هەیە ، لە چەندین زانکۆی ئەوروپیدا وانە بێژ بووە و داهێنانەکانی لە زۆربەی ڕیقییەوە زانستییە جیهانییەکاندا چاپ کراوە ، دێتە گۆ و ..بە دەمێکی پڕ و ڕوخسارێکی تێکشکاوەوە ئەڵێ : بێ موچەیی وایلێکردووم ئوتومبیلەکەم بفرۆشم ، لە کاتێکدا ئوتومبیلی جی کڵاسی گرانبەها بۆ کچە مۆدێلە بێگانەکان ئەکەن ..!

کار ئەگاتە ئەوەی ، دەسەڵاتی کوردیی خۆیشی ئەچێتە ناو یارییەکەوە و ..ئەڵێ : کاکە گیان ! موچەی من و هەر سێ سەرۆکایەتییەکە بخەنە کۆتایی خشتەی موچە دابەشکردنەوە ..!

لێرەدا ئیتر میللەت وەک مناڵێکی حەوت ساڵانەیان لێ دێت ، دەیان بەوە خۆش ئەبێ کە وەزارەتەکەی ئەوان ، یەکەم وەزارەتە لە خشتەی دابەشکردنی موچەدا .. لە هەمان کاتدا کەسانێکی تر بێزاریی و توڕەیی خۆیان نیشان دەدەن بەرامبەر ئەوەی کە بۆچی لە خشتەی دابەشکردنی موچەدا ، وەزارەتەکەی ئەوان یەکەم نییە و خراوەتە ناوەڕاستەوە ..

بەو جۆرە ئیتر یارییەکە ، خەون و هیوا و ئامانجی هاووڵاتیان لەوەدا کۆدەبنەوە کە چەندەم ڕۆژ لە خشتەی موچەدا ، سەرەیان دێت .. ئیتر کۆمەڵگا ڕێک وەک شێتخانەی لێ دێت بە جۆرێک ئەوەی یەک

شەممە موچە وەردەگرێت بەوەی کە شەممە موچە وەردەگرێت ، دەڵێ :
لێدەن بۆ خۆتان ، ڕۆژێک پێش ئێمەن !! ..
ئەمە لە کاتێکدایە کە ملیارەها دۆلاری ئەو میللەتە لە ڕێی ئاودیو کردنی نەوت و غاز و داهاتەکانی ناوخۆ و گومرکەوە وون دەکرێ و ..ئەچێتە گیرفانی چەند داگیرکەرێکی جیهانی و لۆکاڵییەوە ..
ئەم دۆخە تراژییدییە درێژە دەکێشێ و .. ئاو و کارەبا و موچە ئەڕۆنە ناو کڕۆمۆسۆمەکانەوە و ..بۆ نەوەکانی داهاتوو ئەگوێزرێنەوە .. لەگەڵیدا مر□ق□کی خاڵی لە هەموو بەها بەرزە مر□قایەتییەکان ، کە تەسبیحات تەنها بە سێ وشە ئەکات : ئاو ، کارەبا ، موچە … ئەگوێزرێتەوە ..
ئەوەیش گەورەترین تاوانی دژە مر□قایەتییە و لە جینۆساید ترسناکترە و ..پێویستە دادگاکان دۆسی□ی بۆ بکەنەوە و ..ئەو دەسەڵاتە دادگایی بکەن کە مر□قی کوردی بە جۆرە بودەڵە و بچووک کردۆتەوە ، ترسناکتر لەوەی لە ڕۆمانی مەسخی فرانز کافکادا ، بەسەر گریگۆری سامبسادا هات .. چونکە گریگۆری یەک کەس بوو ، بوو بە سیسرک ..بەڵام گۆڕینی شەش حەوت ملیۆن مر□ق ب□ مێگەلی مەڕ و کێڵگەی مریشک ، تاوانێکە نابی□ دادگاکان لێی بێ دەنگ بن .